

Halottak napja (november 2.)

Mt 25,31–46

„Amikor eljön dicsőségeben az Emberfia...”

Ez az ünnep a küzdő Egyház megemlékezése a tisztítótűzben szenvedő lelkekről. Már Sevillai Izidor (636) előírta, hogy pünkösd utáni napon imádkozzanak a halottakért, és a szerzetesek misézzenek értük. Szent Odilo bencés clunyi apát kezdeményezte, hogy mindenszentek ünnepén a mennyország szentjeiről emlékezzenek meg, másnap pedig az összes megholtról. 998-ban kezdték az ünnepet megülni, és már a 11. században széles körben elterjedt. A 14. században Rómában is ünnepelték ezt a napot. XV. Benedek 1915-ben engedélyezte, hogy minden pap 3 misét mondjon ezen az ünnepen, melyből egyet a tisztítótűzben szenvedő lelkekért ajánl fel. A bizánci szertartásban a lelkek szombatja felel meg ennek az ünnepnek.

A szimbolikus nyelvezet segítségével végítélet képe tárul elénk a mai Evangéliumból. Az ősegyházban Jézus második visszatérésének az időpontja a tesszalónikai levél szerint a közeli világvég gondolattal párosult. Egyre inkább ennek az eseménynek a későbbre tolódását figyelhetjük meg a keresztény teológiában. A Kelemen levélben az író megemlékezik arról, hogy sokan nyugtalankodnak, hogy „semmi sem teljesedett be számunkra” (1Kélem 23,3), amit apáik idejében mondtak a világ végéről. Hermasz *Pásztorában* ezt a késlekedést azzal magyarázza, hogy így lesz mindenkinek ideje felkészülni a megtérésre és az ítéletre. A Jelenések könyvében a szerző szintén a végidőről beszélt (22,20). Ehhez az elképzeléshez tárult a holtak feltámadása, a végítélet képe is.

1000 környékén a kiliazmus újra felelevenítette ezt a témát, a gonosszal való végérvényes összecsapás közelségével dramatizálta a világvég eseményét. A kiliazmus eszkatológikus eretnecség képviselői a Jelenések könyvének 20. fejezete alapján úgy gondolták, hogy 1000-ben támadnak fel a holtak, és Krisztussal együtt újabb 1000 évig fognak uralkodni a földön. Jeruzsálem lerombolása után úgy vélték, hogy a zsidó diaszpórák felett beteljesedett az ítélet. A szintén keletről származó Lactantius (317) egy eljövendő aranykor képét vázolja fel a millenarista elképzelések kapcsán. Ennek jellem-

zői voltak, hogy Krisztus földre szállása után, az istenteleneket kipusztítja. Ágoston (430) érzékenyen reagált erre a gondolatra a „De civitate Dei” című munkájában (XX., 7). Úgy gondolta, hogy a jövőendő keresztény államban valósul meg Krisztus uralma, mely Jézus Krisztus eljövételével már meg is kezdődött. Szerinte az első feltámadás a lelkek feltámadása lesz, mely még ebben a korszakban végbemegy, és ekkor következik be a bűnből való megtérés. Ezt az eszmét Fiorei Joachim felélesztette (1202), és hozzákapcsolta az Egyház megreformálásának a vágyát.

A Máté-evangéliumban azonban csak az ítélet képe fogalmazódik meg. Ennek a képnek leglényegesebb eleme, hogy az ítélet alapja nem teológia, elméleti vizsga. Nem is az istenszeretet bizonyítása áll a középpontjában. Az újdonság, hogy Jézus azonosítja magát az éhezőkkel, a szomjazókkal, a ruhátlanokkal, a meggyötört idegenekkel és a börtönben sínylődőkkel. A végítéleten nem lehet szétválasztani az isten- és az emberszeretetet. Az irgalom legkisebb személyes megnyilvánulása is érdemszerző, de semmi más nem számít értéknek a Jézus-féle vallásosság szerint.

Az ünnepen a sírgondozások közben gyakorlatilag relativizálódik minden olyan emberi tett, amely másoknak nem eredményezett örömet. A halottak napja ünnepből mára nagy zarándoklás lett a sírokhoz. Ez a zarándoklás szembesít bennünket sok esetben megváltott sírhelyek kapcsán saját sorsunkkal. Arra kényszerít, hogy életünk végéről vagy életünk folytatásáról gondolkodjunk. A virágok a síremlékekkel, az imák a megholtakkal teremtenek kapcsolatot. Az evangélium pedig a sírt látogató élőknek hatékony figyelemztetés, végső megítélésük alapelveiről. Máté evangélista elbeszéléséből nem derül ki, hogy az ítéletre összehívottak milyen nemzetiségűek és hitűek, zsidók-e, vagy pogányok, mert ítéletkor ennek nincs jelentősége. Semmiféle vallási privilégium nem tűnik fel a szövegben, az ítélet szövege azonban alkalmas arra, hogy egyértelműen szétválassza az embereket jókra és gonoszokra. A temetőben szeretneink sírjánál két kérdésünk van: Ők hova jutottak? És én hova jutok? Vajon tetteim alapján az igazak közé, vagy a gonoszok közé kell mennem?